

Положення неметалів в ПС

❖ Неметали розташовані в основному в правому верхньому куті ПС, умовно обмеженому діагоналлю Бор-Астат.

❖ Загалом відомо 22 неметалічних хімічних елементи

Положення неметалічних елементів у Періодичній системі

Група	а I б	а II б	а III б	а IV б	а V б	а VI б	а VII б	а VIII б	а VIII б	
1	(H)						H 1,0079 1s ¹ Гідроген	He 4,0026 1s ² Гелій		
2	Li 6,941 2s ¹ Літій	Be 9,012 2s ² Берилій	B 10,81 2s ² 2p ¹ Бор	C 12,011 2s ² 2p ² Карбон	N 14,0067 2s ² 2p ³ Нітроген	O 15,999 2s ² 2p ⁴ Оксиген	F 18,998 2s ² 2p ⁵ Флуор	Ne 20,179 2s ² 2p ⁶ Неон		
3	Na 22,990 3s ¹ Натрій	Mg 24,305 3s ² Магній	Al 26,981 3s ² 3p ¹ Алюміній	Si 28,086 3s ² 3p ² Силіцій	P 30,973 3s ² 3p ³ Фосфор	S 32,06 3s ² 3p ⁴ Сірка	Cl 35,453 3s ² 3p ⁵ Хлор	Ar 39,948 3s ² 3p ⁶ Аргон		
4	K 39,098 4s ¹ Калій	Ca 40,08 4s ² Кальцій	Sc 44,956 3d ¹ 4s ² Скандій	Ti 47,88 3d ² 4s ² Титан	V 50,941 3d ³ 4s ² Ванадій	Cr 51,996 3d ⁵ 4s ¹ Хром	Mn 54,938 3d ⁵ 4s ² Манган	Fe 55,847 3d ⁶ 4s ² Залізо	Co 58,933 3d ⁷ 4s ² Кобальт	Ni 58,70 3d ⁸ 4s ² Нікель
5	Cu 63,546 3d ¹⁰ 4s ¹ Купрум	Zn 65,38 3d ¹⁰ 4s ² Цинк	Ga 69,72 4d ¹⁰ 4s ² Галій	Ge 72,59 4d ¹⁰ 4s ² Германій	As 74,921 4d ¹⁰ 4s ² Арсен	Se 78,96 4d ¹⁰ 4s ² Селен	Br 79,904 4d ¹⁰ 4s ² Бром	Kr 83,80 4d ¹⁰ 4s ² Криптон		
6	Rb 85,468 5s ¹ Рубідій	Sr 87,62 5s ² Стронцій	Y 88,906 4d ¹⁰ 5s ² Йттрій	Zr 91,224 4d ⁵ 5s ² Цирконій	Nb 92,906 4d ⁴ 5s ¹ Ніобій	Mo 95,94 4d ⁵ 5s ¹ Молибден	Tc 98,906 4d ⁵ 5s ² Технецій	Xe 131,29 4d ¹⁰ 5s ² Ксенон		
7	Ag 107,868 4d ¹⁰ 5s ¹ Аргентум	Cd 112,40 4d ¹⁰ 5s ² Кадмій	In 114,818 5s ² 5p ¹ Індій	Sn 118,69 5s ² 5p ² Станум	Sb 121,757 5s ² 5p ³ Снібій	Te 127,60 5s ² 5p ⁴ Телур	I 126,905 5s ² 5p ⁵ Йод	Xe 131,29 5s ² 5p ⁶ Ксенон		
8	Cs 132,905 6s ¹ Цезій	Ba 137,34 6s ² Барій	La 138,905 5d ¹ 6s ² Лантан	Hf 178,49 5d ² 6s ² Гафній	Ta 180,948 5d ³ 6s ² Тантал	W 183,85 5d ⁴ 6s ² Вольфрам	Re 186,207 5d ⁵ 6s ² Реній	Os 190,23 5d ⁶ 6s ² Осній	Ir 192,22 5d ⁷ 6s ² Ірідій	Pt 195,09 5d ⁹ 6s ¹ Платина
9	Au 196,967 5d ¹⁰ 6s ¹ Аурум	Hg 200,59 5d ¹⁰ 6s ² Меркурій	Tl 204,37 6s ² 6p ¹ Талій	Pb 207,2 6s ² 6p ² Плomboм	Bi 208,980 6s ² 6p ³ Бісмут	Po 209 6s ² 6p ⁴ Полоній	At 210 6s ² 6p ⁵ Астат	Rn 222 6s ² 6p ⁶ Радон		
10	Fr 223 7s ¹ Францій	Ra 226,025 7s ² Радій	Ac 227 6d ¹ 7s ² Актиній							

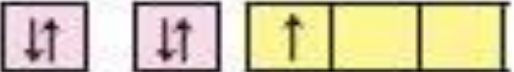

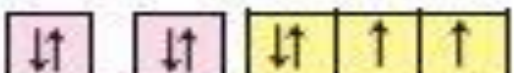
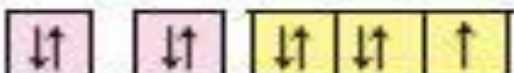
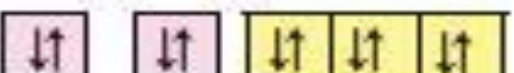

* Лантаноїди																	
58	Ce 140,12 4f ¹ 5d ¹ 6s ² Церій	59	Pr 140,908 4f ³ 6s ² Прометій	60	Nd 144,24 4f ⁴ 6s ² Неодим	61	Pm 144,912 4f ⁵ 6s ² Прометій	62	Sm 150,36 4f ⁶ 6s ² Самарій	63	Eu 151,96 4f ⁷ 6s ² Європій	64	Gd 157,25 4f ⁷ 5d ¹ 6s ² Гадоліній	65	Tb 158,925 4f ⁹ 6s ² Тербій	66	Dy 162,50 4f ¹⁰ 6s ² Диспрозій
67	Ho 164,93 4f ¹¹ 6s ² Гольмій	68	Er 167,26 4f ¹² 6s ² Ербій	69	Tm 168,93 4f ¹³ 6s ² Тульй	70	Yb 173,04 4f ¹⁴ 6s ² Йттрій	71	Lu 174,967 4f ¹⁴ 5d ¹ 6s ² Лютецій								

** Актиноїди																			
90	Th 232,038 6d ² 7s ² Торій	91	Pa 231 5f ² 6d ¹ 7s ² Протактиній	92	U 238,029 5f ³ 6d ¹ 7s ² Уран	93	Np 237 5f ⁴ 6d ¹ 7s ² Нептуній	94	Pu 244 5f ⁶ 7s ² Плутоній	95	Am 243 5f ⁷ 7s ² Амерцій	96	Cm 247 5f ⁷ 6d ¹ 7s ² Кюрі	97	Bk 247 5f ⁷ 6d ² 7s ² Беркелій	98	Cf 251 5f ¹⁰ 7s ² Каліфорній	99	Es 252 5f ¹¹ 7s ² Ейнштейній
100	Fm 257 5f ¹² 7s ² Фермій	101	Md 258 5f ¹³ 7s ² Менделєєв	102	No 259 5f ¹⁴ 7s ² Нобелій	103	Lr 260 5f ¹⁴ 6d ¹ 7s ² Лоуренцій												

Особливості будови атомів неметалів

${}_5\text{B}$	$1s^2 2s^2 2p^1$	
${}_6\text{C}$	$1s^2 2s^2 2p^2$	
${}_7\text{N}$	$1s^2 2s^2 2p^3$	
${}_8\text{O}$	$1s^2 2s^2 2p^4$	
${}_9\text{F}$	$1s^2 2s^2 2p^5$	
${}_{10}\text{Ne}$	$1s^2 2s^2 2p^6$	
		1s 2s 2p

- Атоми неметалічних елементів на зовнішньому енергетичному рівні мають, як правило, від 4 до 8 електронів
- Майже всі вони можуть приєднувати певну кількість електронів і перетворюватися на негативно заряджені йони — аніони

Неметалічні властивості в ПС зростають зліва направо та знизу вгору. Чому?

- *в періоді* зі збільшенням зарядів атомних ядер зменшується радіус атома й збільшується кількість електронів на зовнішньому енергетичному рівні, а отже, здатність приєднувати електрони зростає.
- *у групі* — радіус атома зменшується знизу вверх, тому здатність приєднувати електрони теж посилюється.

Особливості будови, властивості. Прості речовини — неметали (з ковалентним неполярним зв'язком)

Немолекулярна будова	Молекулярна будова
C, B, Si та ін.	O₂, Cl₂, Br₂, N₂, I₂, S₈, P₄
<ul style="list-style-type: none"> - атомні кристалічні ґратки; - велика твердість; - дуже високі температури плавлення.	<ul style="list-style-type: none"> - у твердому стані характерні молекулярні кристалічні ґратки; - за звичайних умов це — гази, рідини (Br₂) або тверді речовини (I₂, P₄, S₈); - з низькими температурами плавлення.

Силіцій

Бор

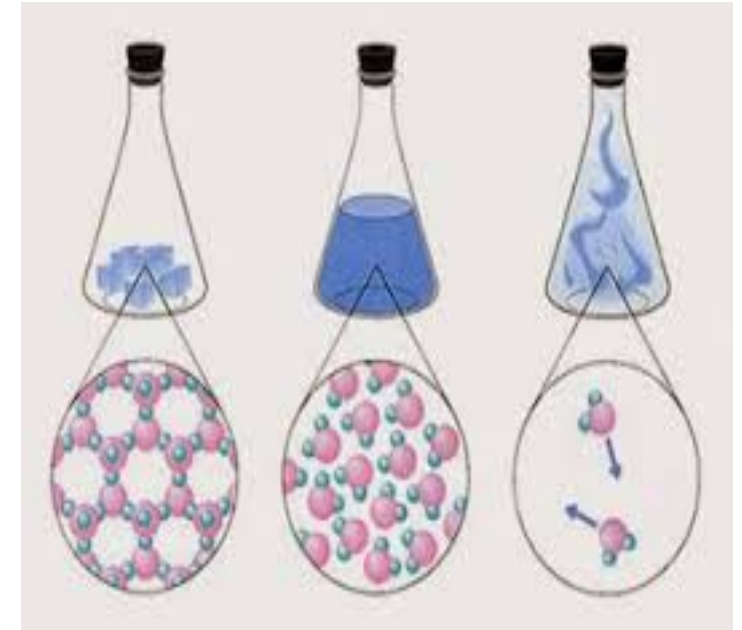
Хлор

Бром

Загальні фізичні властивості неметалів

- За нормальних умов неметали — водень H_2 , фтор F_2 , хлор Cl_2 , кисень O_2 , озон O_3 , азот N_2 і благородні гази (гелій He , неон Ne , аргон Ar , криптон Kr , ксенон Xe , радон Rn) — перебувають у **газоподібному** агрегатному стані,
- бром Br_2 — **рідкому**,
- решта неметалів — **тверді** речовини (вуглець, сірка, фосфор)

Загальні фізичні властивості неметалів

https://www.youtube.com/watch?v=cAyS8wabNas&ab_channel=%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8%22%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%9A%22

- Неметали не мають металічного блиску
- Неметали мають різний колір: йод — фіолетовий, бром — бурий, хлор — жовтозелений, сірка — жовтий, графіт — чорно-сірий. Водень, кисень, азот — безбарвні гази.
- Їм невластива електро- й теплопровідність, але існують і винятки. Так, силіцій *Si* — напівпровідник, а графіт *C* — провідник електричного струму.
- Крихкі
- Розчинність у воді не є їхньою характерною загальною властивістю. Серед газоподібних неметалів немає жодного, який би добре розчинявся у воді
- Багато з них добре розчинні в органічних розчинниках.
- Температури їх плавлення та кипіння мають широкий діапазон. Газоподібні неметали (водень, кисень, азот) киплять за низьких температур (майже -200 °C). Тверда речовина йод при нагріванні сублімується — відразу переходить із твердого стану в газоподібний. Для того щоб розплавити сірку, достатньо температури полум'я спиртівки чи сухого пального, тоді як одна з алотропних модифікацій Карбону — алмаз — має температуру плавлення понад 3000 °C.

https://www.youtube.com/watch?v=cAyS8wabNas&ab_channel=%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8%22%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%9A%22

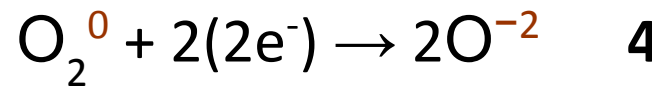
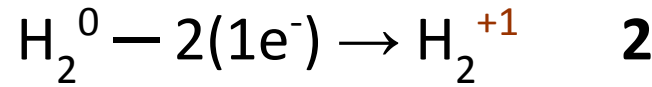
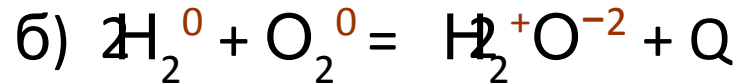
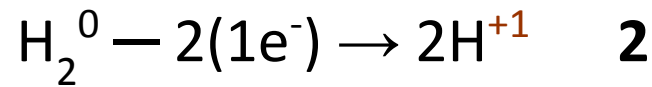
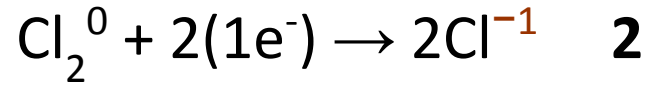
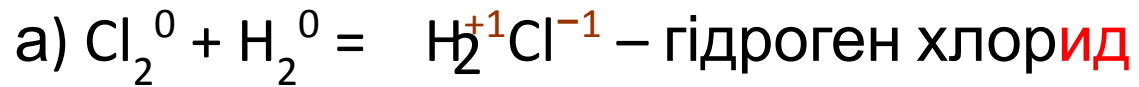
**Що ж таке явище
адсорбції?**

4. Взаємодія неметалів з воднем:

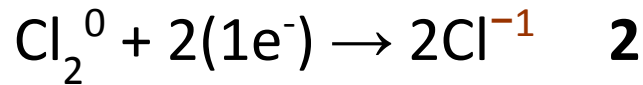
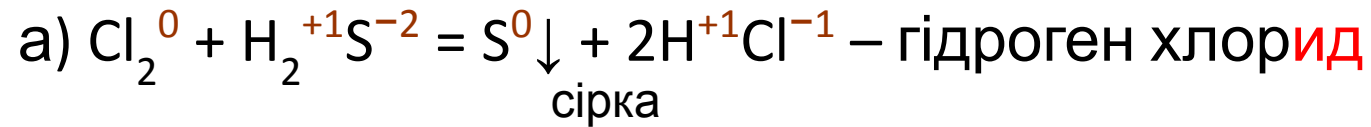

1 одержав – **ОКИСНИК**;
1 віддав –
відновник;

2 віддав – відновник;
1 одержав –
ОКИСНИК;

з воднем –
ОКИСНИКИ

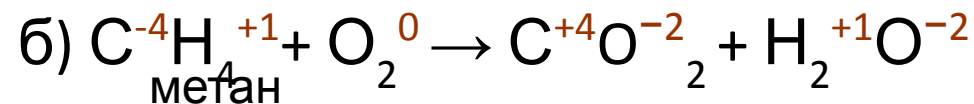
5. Взаємодія неметалів із складними сполуками:

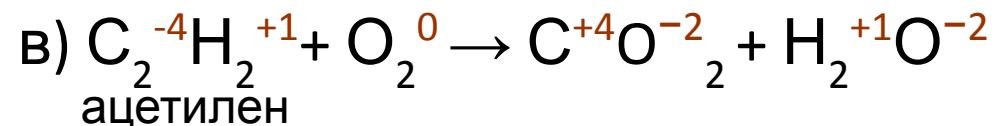
1 одержав –

ОКИСНИК;

1 віддав - відновник

ПОРІВНЯТИ!

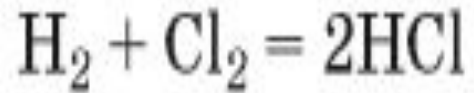
ПОРІВНЯТИ!

Висновок :

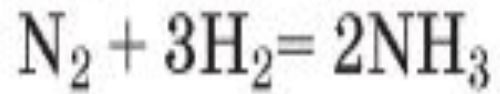
- 1. Неметали, за винятком інертних газів, є досить **хімічно активними простими речовинами**, що взаємодіють із металами, іншими неметалами, зі складними речовинами.
- 2. У **межах одного періоду** зі збільшенням порядкового номера неметалічні властивості хімічних елементів та їх сполук **посилюються**.
- 3. У **межах однієї підгрупи** зі збільшенням порядкового номера неметалічні властивості хімічних елементів та їх сполук **послаблюються**.

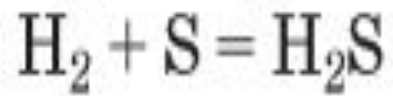
Утворення сполук неметалічних елементів з Гідрогеном

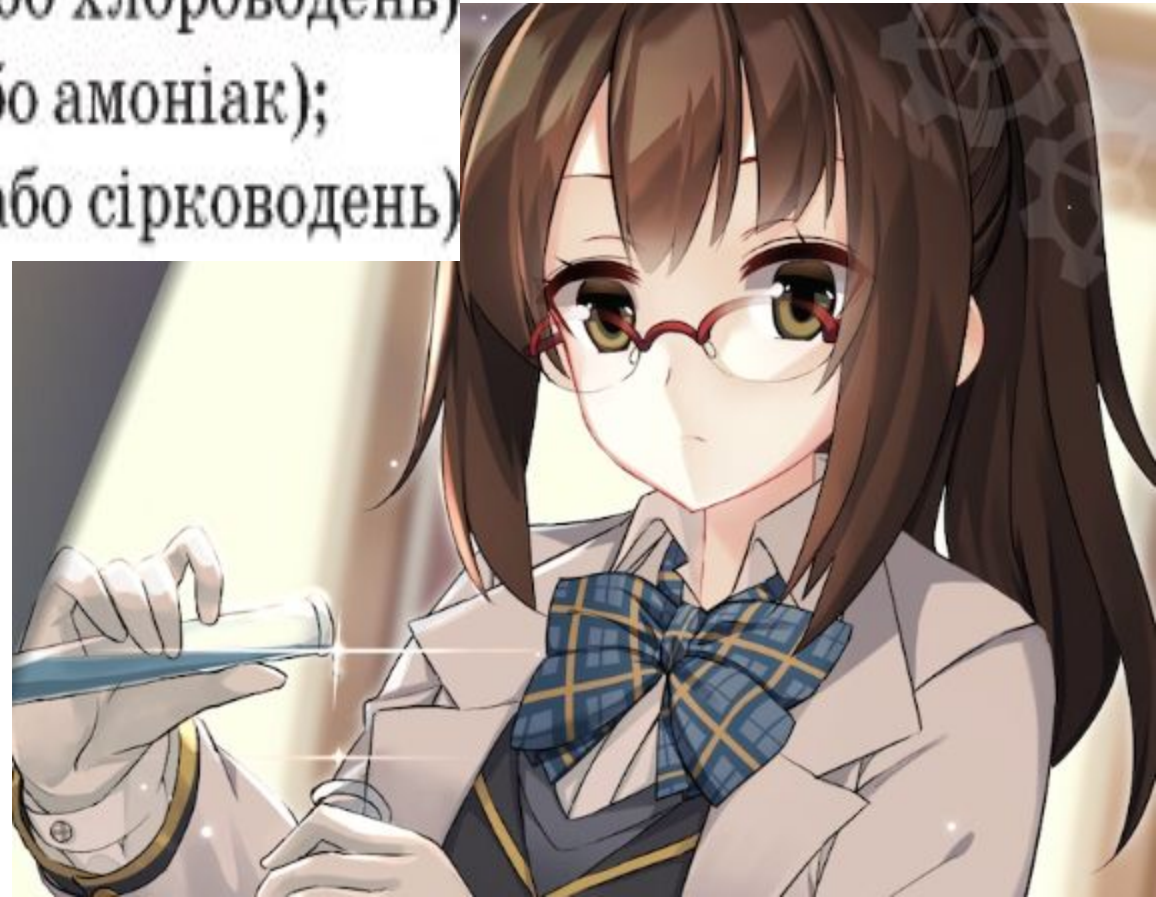
(гідроген хлорид, або хлороводень)

(гідроген нітрид, або амоніак);

(гідроген сульфід, або сірководень)

Загальна формула сполук елементів з Гідрогеном має два варіанти написання

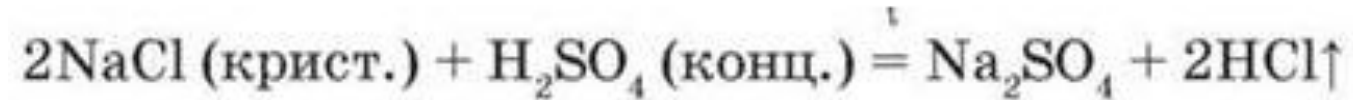
Періоди	Групи елементів							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Леткі водневі сполуки				RH_4	RH_3	H_2R	HR	

Склад і назви сполук неметалічних елементів з Гідрогеном

Періоди	Групи				
	IV	V	VI	VII	VIII
2	C CH_4 метан	N NH_3 амоніак	O H_2O вода	F HF фтороводень	Ne —
3	Si SiH_4 силан	P PH_3 фосфін	S H_2S сірководень	Cl HCl хлороводень	Ar —
4		As AsH_3 арсин	Se H_2Se селеноводень	Br HBr бромоводень	Kr —
5			Te H_2Te телуроводень	I HI йодоводень	Xe —

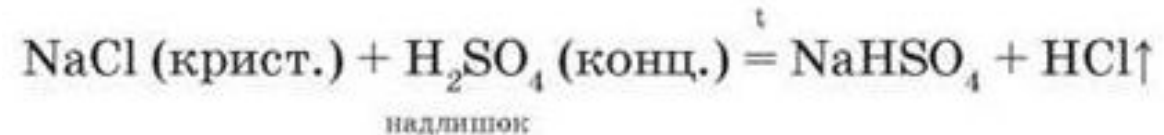
Методи одержання хлоридної кислоти

1. У лабораторії хлороводень добувають взаємодією кристалічного натрій хлориду з концентрованою сульфатною кислотою при нагріванні:

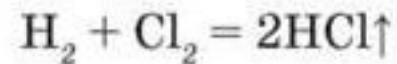
За відсутності води хлороводень виділяється у вигляді газу, і реакція перебігає до кінця.

2. Якщо сульфатну кислоту взяти в надлишку і суміш несильно нагрівати, то утвориться кисла сіль натрій гідрогенсульфат:

Збирають хлороводень витісненням повітря у суху посудину дном донизу.

3. У промисловості хлороводень добувають синтезом, тобто прямим сполученням хлору з воднем:

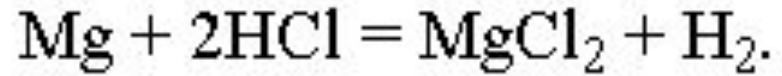

Хімічні властивості хлоридної

КИСЛОТИ

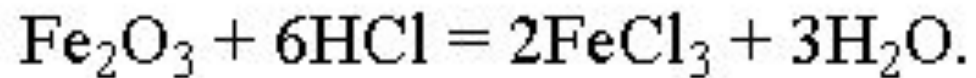
1. Взаємодія з металами

Хлоридна кислота взаємодіє з металами, що розміщені в ряду активності ліворуч від водню, наприклад, з магнієм

2. Взаємодія з основними і амфотерними оксидами

Хлоридна кислота взаємодіє з основними і амфотерними оксидами, при цьому утворюються солі хлоридної кислоти і вода, наприклад при взаємодії ферум(III) оксиду з хлоридною кислотою утворюється ферум(III) хлорид і вода:

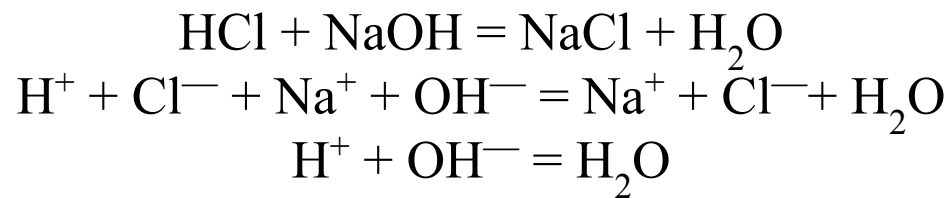

Хімічні властивості хлоридної

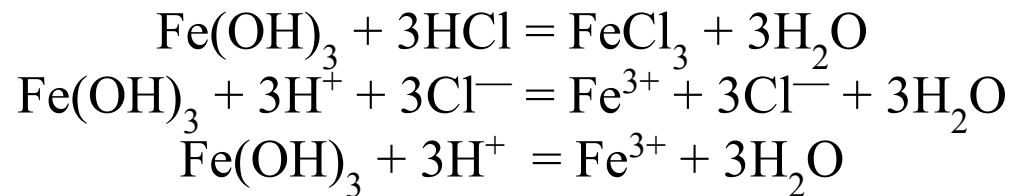
3. Взаємодія з основними і амфотерними гідроксидами

КИСЛОТИ

Наприклад, при додаванні хлоридної кислоти до розчину натрій гідроксиду у присутності фенолфталеїну розчин знебарвлюється, що свідчить про утворення нейтрального середовища, тому що утворюються сіль (натрій хлорид) і вода :

Нерозчинні у воді основні та амфотерні гідроксиди розчиняються у хлоридній кислоті з утворенням солі і води, так, при взаємодії хлоридної кислоти з ферум(III) гідроксидом утворюється ферум(III) хлорид і вода:

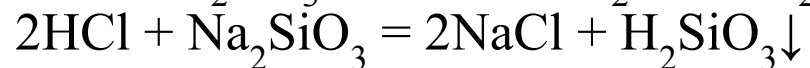

Хімічні властивості хлоридної

4. Взаємодія з солями слабких кислот

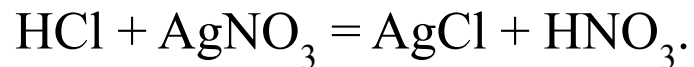
КИСЛОТИ

Хлоридна кислота — сильний електроліт, тому вона реагує з солями слабких кислот, наприклад, з карбонатами, сульфідами, силікатами:

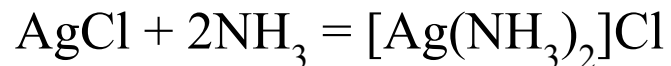

Реакція з розчинними солями аргентуму - якісна реакція на хлоридну кислоту та її солі

Аргентум хлорид — практично нерозчинна сіль, тому при додаванні розчинної солі аргентуму до хлоридної кислоти випадає аргентум хлорид — сирнистий осад білого кольору

Осад аргентум хлориду не розчиняється в кислотах, але легко розчиняється в амоніаці з утворенням комплексної солі

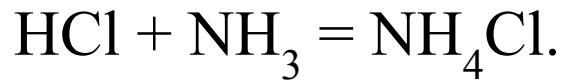

Хімічні властивості хлоридної

5. Взаємодія з амоніаком

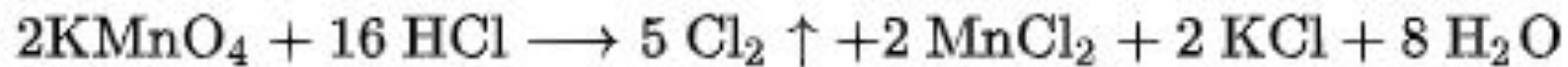
КИСЛОТИ

При додаванні хлоридної кислоти до амоніаку виділяється білий дим — утворюється сіль (амоній хлорид):

Ця реакція лежить в основі цікавого досліду «Дим без вогню» .

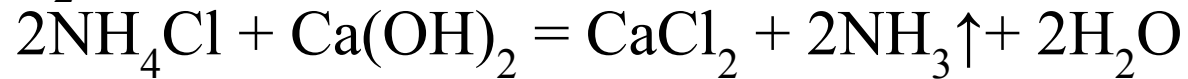
6. Взаємодія з сильними окислювачами (перманганат калію, діоксид марганцю) з виділенням газоподібного хлору:

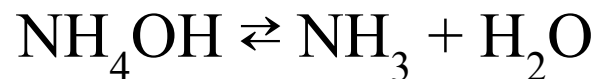
Методи одержання аміаку

У лабораторії амоніак добувають нагріванням суміші солей амонію з лугами. Найчастіше для цього використовують хлорид амонію NH_4Cl і гашене вапно $\text{Ca}(\text{OH})_2$ (в надлишку):

Ці речовини ретельно перемішують, вміщають у пробірку або колбу і нагрівають. Реакція з виділенням амоніаку проходить при звичайних умовах, а при нагріванні різко прискорюється.

Добути амоніак можна також нагріваючи нашатирний спирт:

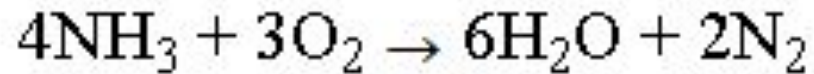
Збирають амоніак у пробірку розміщену вверх дном, оскільки він легший за повітря.

Хімічні властивості аміаку

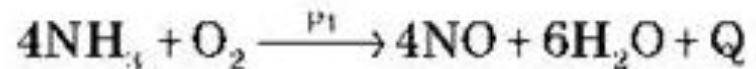
1) Окиснення для молекули амоніаку є мало-характерним, оскільки молекула амоніаку стійка.

а) На повітрі не горить, але в атмосфері кисню згоряє жовтим полум'ям:

Зверніть увагу на те, що суміш амоніаку й кисню внаслідок нагрівання може вибухати!

б) Неповне окиснення в присутності каталізатора (kat — Pt, Fe₂O₃, Cr₂O₃):

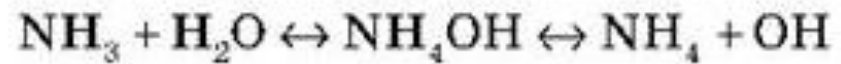

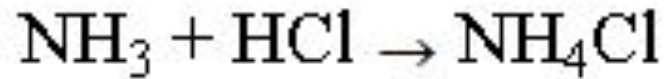
Хімічні властивості аміаку

2) Для амоніаку характерні реакції приєднання з утворенням іона амонію.

а) Взаємодія з водою:

б) Приєднання кислот:

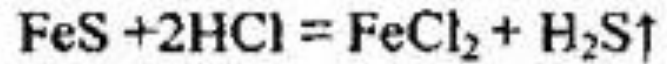

Висновок: розчин амоніаку NH_3 — основа, оскільки взаємодіє з кислотами, а розчин має лужну реакцію.

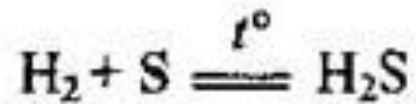

Методи одержання сірководню

У лабораторії для добування сірководню використовують реакцію між сульфідом металічного елемента і хлоридною кислотою або розбавленою сульфатною кислотою:

У промисловості сірководень добувають, пропускаючи водень над розплавленою сіркою:

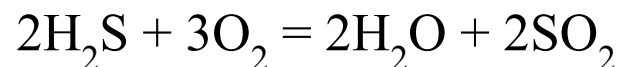

Хімічні властивості сірководню

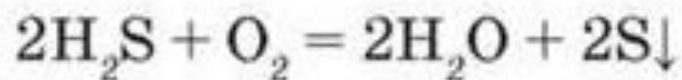
Взаємодія сірководню з киснем.

Сірководень горить блакитним полум'ям в атмосфері кисню або на повітрі при підпалюванні.

При повному згорянні сірководню утворюються сульфур(IV) оксид і вода:

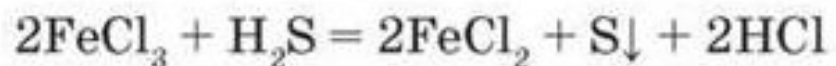
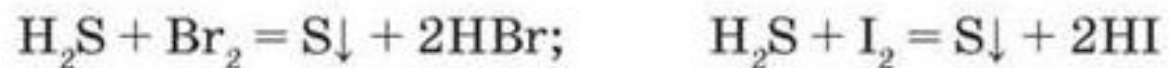

При неповному згорянні в умовах нестачі кисню утворюється сірка:

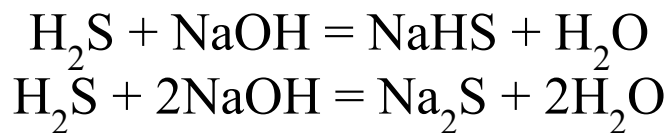
Реакція має промислове значення для добування сірки з сірководню.

Сірководень легко окиснюється галогенами (бромна або йодна вода) та солями тривалентного Феруму:

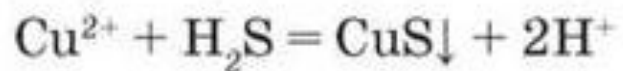

Хімічні властивості сірководню

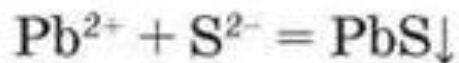
Сульфідна кислота реагує з основними оксидами, основами, солями з утворенням двох видів солей: кислих — гідрогенсульфідів і середніх — сульфідів:

Сульфіди важких металічних елементів, які містяться у витискувальному ряді металів після Fe, добувають при пропусканні сірководню крізь розчин їхніх солей:

В аналітичній хімії реактивом на сірководень та розчинні сульфіди є розчин плюмбум(II) нітрату:

Сірководень

Використання сірководню

1. У хімічній промисловості для отримання сульфатної кислоти, елементарної сірки, сульфідів.
2. В органічному синтезі сульфуровмісних речовин.
3. Як реагент в аналітичній хімії для виявлення іонів важких металічних елементів (Ag^+ , Pb^{2+} , Cu^{2+}).
4. У перспективі можливе використання гігантських запасів сірководню, які містяться в Чорному морі для потреб сірководневої енергетики і хімічної промисловості.

